

Ketut Ateenassa ja Leroksella 11.-19.9.2014

Alkuteksti

Viime syksynä oli Matti-Juhani Karila kertonut Leena Tamlanderille, että hänen *Rakkaus veneeseen* – dokumentin kuvauksista on 2014 kulunut 30 vuotta. Siitä keskustelusta syntyi ajatus matkasta Lerokselle tervehtimään Christine Schildtiä, käymään Villa Kolkiksessa ja osallistumaan Göran Schildt muistoregattaan.

Ateenan helteeseen

Varhain torstaiamuna 11.9.2014 Helsinki-Vantaan lentokentällä seurasi Leenan heiluttamaa ketunhantaa 29-päinen joukko matkalaukkuineen kohti turvatarkastuksia ja Lufthansan konetta. Münchenin kautta saavuimme Ateenaan helteeseen. Vastassa oli mainio opas Pirjo Fragkopoulos, joka matkalla kohti kaupunkia kertoi itsenäisen Ateenan historian vuodesta 1834 alkaen, silloin kuninkaaksi valittu Preussin prinssi Otto nimesi Ateenan pääkaupungiksi. Kiertoajelulla Pirjo esitteli meille kaupungin tärkeitä kohteita, kuten olympiastadionin. Sen vastapäätä seisoo kiekonheittäjäpatsas, jonka mallina on kuulemma ollut suomalainen Verner Järvinen, kultamitalisti Ateenassa 1906. Parlamenttitalon edessä onnistuimme näkemään kansallispukuisten vartiosotilaiden vahdinvaihdon ja sen monimutkaiset askelkuviot. Huomio kiinnittyi sotilaiden kenkiin, joiden suurilla tupsuilla on tärkeä tehtävä: ne estävät lumen menemästä kenkiin. Ennen Hotel Royal Olympiciin kirjautumista kävimme tervehtimässä uutta (1.9.2014 alkaen) Suomen suurilähettilästä Pauli Mäkistä ja lähetystöneuvos Johanna Lammia. Suurlähettiläälle luovutettiin professori Antero Takalan upea valokuvateos Suomen kaamoksesta ja kehystetty valokuva, Matti-Juhani Karilan 1985 MTV3:ssa esitetyn *Rakkaus veneeseen* tv-dokumentin dvd -kopio, lisäksi Jarmo Ratinen antoi laajan Kantele-tietokirjan, jonka ohessa oli sähkökanteletaitaja Eva Alkulan cd levy.

Hotellissa oli pieni uima-allas, jossa oli hyvä vilvoitella helteisen päivän jälkeen. Illallinen nautittiin hotellin Roof Garden ravintolassa ympärillämme upeasti valaistut historialliset antiikin rakennukset.

Akropoliin ihmeitä sisällä ja ulkona

Perjantaiamuna oppaamme Pirjo johdatti meidät kävellen hotellin lähellä sijainneeseen v.2009 avattuun Uuteen Akropolismuseoon. Se on laulaja ja kulttuuriministeri Melina Merkourin aloitteesta rakennettu museo, tarkoituksena saada takaisin mm. Englantiin viedyt marmorit. Näin ei ole tapahtunut. Museossa oli runsaasti mielenkiintoista katsottavaa, mm. veistoksien jäljitelmät originaalimitoissa ja väreissä. Siellä olisi ollut pidempäänkin...

Museolta kävelimme ylös vieressä olevalle Akropoliille. On uskomaton kokemus olla keskellä koulussa lukemaansa historiaa, siellä ylhäällä upeiden temppelien keskellä. Nuuhkia ilmaa ja tunnelmaa, minkä onnistui tavoittamaan muista turisteista huolimatta. Akropoliin korkeudesta laskeuduttiin Agoraan, missä Sokrates kävi filosofoimassa ja opettamassa. Alueella on myös se vankila, missä hän kuolemaantuomittuna nautti myrkkymaljan. Agorassa kävi myöhemmin apostoli Paavali kertomassa matkoistaan.

Sää oli helteinen ja kostea, vesipulloja tyhjjeni useita. Agorasta kävelimme lounastamaan Plakan laitamilla olevaan Taverna Exopikseen. Pöytään kannettiin maukasta öljyssä lämmitettyä leipää ja oliivitahnaa sekä *horiatiki*, kreikkalaista salaattia. Sen jälkeen tuotiin eteemme valikoima eritavoin valmistettuja lihapaloja; kanaa, sianlihaa, nautaa, lammasta liha- ja kasvispyöryköitä. Annos aina jaettuna neljälle syöjälle. Juomana tarjottiin valko- tai punaviiniä. Lounaan jälkeen monet jäivät ostoksille Plakaaan, vanhaan kaupunkiin. Osa lähti ajelulle pienellä kaupunkijunalla Ateenan historiallisia paikkoja katselemaan.

Leros ja Villa Kolkis

Lauantaina 13.9. oli taas aikainen herätys ja lähtö kohti Lerosta. Siellä asetuimme asumaan Chritonis Paradise Hoteliin. Päivä oli vapaata aikaa ja itse kukin teki tutustumiskävelyjä lähiympäristöön. Illalla ennen Villa Kolkikseen menoa nautittiin Eevan ja Riston tarjoamat sakkoshampanjat, jotka olivatkin matkan ainoat.

Kun meitä kuljettanut bussi pysähtyi ahtaalla Leroksen läpi kulkevalla tiellä, ajattelimme kuljettajan näyttävän meille kaunista maisemaa Pandelin lahdelle päin. Yllätys olikin suuri, kun viehättävä Christine Schildt viittoili tulemaan alas puutarhaan. Paikka oli siis Villa Kolkis. Asetuimme puiden alle kuuntelemaan Christinen kertomusta heidän Lerokselle tulosta v.1964 ja miten he Göranin kanssa ostivat ja kunnostivat tämän talon.

Leena esitteli Wanhat Ketut ja kutsui Christinen kunniajäseneksi sekä luovutti hänelle kettumerkin. Christinelle annettiin myös Antero Takalan kaamosaiheinen valokuvateos ja kehystetty valokuva, Matti-Juhani muisteli elokuvanteon vaiheita kesällä 1984 ja Daphne - aluksen viimeisestä kesästä Leroksella, sekä antoi dokumentin dvd-kopion Christinelle. Pentti Riuttu oli jo sisääntullessa ojentanut Christinelle vhs-kopion tekemästään tv-dokumentista Kanalfolk, ihmisistä Canal de Bourgognen varrelta. Dokumentti on tehty Göran Schildtin innoittamana.

Saara Saarinen lahjoitti (itse kutomansa!) kreikansiniset villasukat.

Christine Scildt esitteli kodikkaan ja tunnelmallisen talon sisätilat ja sitten nautimme puiden alle Marimekon pöytäliinalle kauniisti katetun pöydän runsaista kreikkalaisista antimista. Paikalla oli myös Christinen ruotsalaiset ystävät Birgitta ja Karl Burlin, jotka olivat asuneet Leroksella lähes 15 vuotta. Myöhemmin illalla kävimme vielä viereissä talossa, jossa Christine nyt asuu. Villa Kolkis on Göran ja Christine Scildt -säätiön hallussa. Poistuessamme Christinen taianomaisesta ja sydämellisestä ilmapiiristä, jokainen meistä ymmärsi täysin Göranin ja Christinen valinnan perustaa ensimmäinen yhteinen kotinsa Lerokselle ja tähän paikkaan.

Leros

Leros sijaitsee Egeanmeressä lähellä Turkin rannikkoa ja kuuluu Dodekenesian saaristoon, yksi kahdestatoista. Pinta-ala on 53 neliökilometrää, korkeimmillaan 500m merenpinnasta. Saari on 15 km pitkä, kapeimmillaan 1.5 km. Rantaviivaa on 70 km. Saaren pääkaupunki on nimeltään Agía Marina, jossa on n. 2 700 asukasta. Toinen suuri asutuskeskus on Lakki, jossa on n. 2 000 asukasta. Aukkaita koko saarella on noin 8200 (4 suomalaista). Yhteensä

saarella on 11 asutuskeskusta. Saaren pääelinkeinot ovat kalastus ja maanviljely. Mielisairaala on suurin työntäjä. Saarella kasvatetaan esimerkiksi johanneksenleipäpuuta, oliivia, hedelmiä, viikunaa, tupakkaa ja viinirypälettä. Lerosta kutsutaan Artemiin eli metsästyksen jumalattaren saareksi myöskin Egeanmeren helmeksi. Saari on muodoltaan kuin tammen lehti. Kauniita syviä lahtia on useita: Pääkaupunki Agia Marina ja hotellimme sijaitsevat Alindanlahdella, itärannalla on myös kaunis Pandelinlahti (Villa Kolkiksesta suora suora näkymä), joka näytti olevan monien kalastusaluksien kotisatama. Länsirannalla on Lakkinlahti ja sen pohjukassa on kaupunki Lakki. Lännessä on myös Gournasinlahti, etelässä Xerokambounlahti ja pohjoisessa Partheninlahti. Saarella on laaja tieverkosto.

Sunnuntaina tehtiin kiertoajelu paikallisoppaan johdolla. Bussi vei meidät Pitiki -vuorelle (200m merenpinnasta), jossa sijaitsee saaren linnoitus Kastro Panteli, rakennettu bysanttilaisella ajalla. Linnoituksessa on Neitsyt Marialle nimetty kappeli, jossa on kaunis kullattu ikonostaasi sekä merkittäviä uskonnollisia ikoneita ja maalauksia. Yksi maalaus kertoo ihmeestä, miten aallot toivat Agia Marinan rantaan Neitsyt Mariaa ja Jeesus-lastaa kuvaavan ikonin vahingoittumattomana. Linna on ollut myös puolustuslinnoitus.

Leroksen saaren historia on monivaiheinen ja sotaisa, se on ollut turkkilaisten, italialaisten, saksalaisten ja englantilaisten hallussa. Vuonna 1948 se liitettiin Kreikkaan. Italialaiset rakensivat 1930-luvun lopulla nerokkaan maanalaisen luolaston Merikia -niemeen saaren länsirannalle. Nyt paikka on sotamuseo, jossa on nähtävissä aseita, ammuksia, vaatteita, kameroita, polkupyöriä yms. Videoesitys Leroksen puolustussodasta 1945 pyöri nonstopina, äänet olivat hyvinkin autenttisia. Menetykset olivat mittavat. Sotamuseon jälkeen tutustuimme vielä viehättävään kappeliin pienellä saarella Agia Isidorosissa Gouransinlahdella.

Taidenäyttelyä ja kansantanssia

Illalla lähdimme tammisaarelaisen Erik Salvesenin näyttelyn avajaisiin Lakkiin. Paikkana oli koulun kaareva sisäpiha. Erik Salvesen on maalannut meriaiheiset maalauksensa Leroksella ja sama näyttely hieman laajempaan asetetaan näytteille myöhemmin syksyllä Villa Schildtin galleriaan Tammisaareen. Paikalla oli myös taiteilijan perhe sekä Christine Schildt ruotsalaisten ystäviensä seurassa.

Ilta jatkui lähellä sijaitsevassa Lakki Elokuvateatterissa, jossa esiintyi regatan toinen pääesiintyjä, Luoteis-Kreikasta Epeiroksesta tullut kansantanssiryhmä Ioannina. Pitkät puheet olivat uuvuttava meidät suomalaiset täysin, mutta tulkki Lone Olsen Kanaris (tanskalainen, asunut Leroksella 23 vuotta) pelasti ilmeikkäillä ja ilmeisen paljon lyhennetyillä käänöksillään meidät. Kansantanssiryhmän esitykset noudattivat tiukkaa historiallista kaavaa pukuja myöten. Mukana oli kolmimiehinen orkesteri, sen solistin ja ryhmän laulamit pitkät tarinat kyläjuhlista, maahanmuutosta ja rakkaudesta jäivät kyllä ymmärtämättä.

Göran Schildt regatan avajaiset ja ketut leipäjonossa

Maanantai oli vapaata illalla tapahtuvaan regatan avajaisiin saakka. Tutustuimme taksiin mahtuvissa 4-hengen ryhmissä saareen. Kävimme huonetoverini Salli Korpelan sekä Kaj ja Pirjo Rintakosken kanssa Lakissa ja sitten Agia Marinassa syömässä pienessä tavernassa. Sitä

hoiteli perhe, kokkeina toimi isoisä ja yksi tytär, pojat ja toinen tytär (tai miniä) olivat tarjoilijoina, lapsenlapset, somat tytöt siivosivat pöydät. Kassaa näytti hoitavan perheen matroona. Salli söi neulamuikun näköisiä pikkukaloja, Kaj tonnikalapihvin ja Pirjo kalakeittoa, minä grillattua makrillia. Maukasta oli.

Göran Schildt regatan 2014 avajaiset Lakki elokuvateatterissa oli arvokas tilaisuus. Puheita pidettiin useita kreikaksi ja taas oli tulkin osuus merkittävä. Suomen suurlähettiläs Pauli Mäkelä puhui neljällä kielellä, ensin kreikaksi paperista lukien ja sitten varsinainen tervehdys vuoroin suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Tilaisuudessa kävi kyllä selväksi, mikä on Göran ja Christine Schildtin kotimaa. Pääesiintyjät olivat Suomesta: bouzukia upeasti soittava Kimmo Hyypä Turusta ja Hurja Piruetti tanssiryhmä Tammisaaresta. Göran Schildt säätiön puheenjohtaja Magnus Lindberg lahjoitti regatalle kiertopalkinnon, Daphne -laivan pienoismallin. Englantilainen tenori lauloi ruotsalaisen kitaratrimon säestämänä. Kreikkaa edusti Ioannina kansantanssiryhmä sekä Artemis kulttuuriyhdistyksen puheenjohtaja Antonis Ntallaris tilaisuuden alussa pitämällä puheen ja myöhemmin laulamalla Kimmo Hyypän säestämänä itsensä suoraan meidän suomalaisten sydämiin. Hän tulkitsi herkästi laulun elokuvausta Ei koskaan sunnuntaisin ja Christine Schildtin lempilaulun Ena to Helidiano, engl. One Swallow. Tanssiryhmä Hurja Piruetin esitys oli vaikuttava sinivalkoisissaan, toisessa jaksossa eri-ikäiset ryhmän jäsenet tanssivat vauhdikkaasti polkkaa. Vastakohta kreikkalaisen Ioannina -ryhmän melko monotoniseen esitykseen oli raikas ja iloinen.

Juhlan päättyminen venyi ja venyi pitkien puheiden vuoksi. Avajaisjuhlat jatkuivat Alindassa n.2km päässä hotellistamme olevassa ravintolassa, vain muutama meistä jatkoivat sinne. Koko muu nälkäinen joukko kiirehti hotellin allasbaariin kysymään pientä yöpalaa. Mutta ilmeni, että siellä oli materiaalia vain neljään toistiin. Leena lähti tarmokkaasti etsimään leipää ravintolan aamukattauksesta, mutta sieltä löytyi vain korppuja. Yövahtimestari oli poikkiteloin, mutta kuinka ollakaan, leipää saatiin ja koko nälkäinen kettulauma sai toastinsa ja pääsi nukkumaan.

Lipsos

Tiistaina 16.9. Pathmos Star -laivan kyydissä kohti Lipsosta matkusti iloinen joukko kreikkalaisia (mm. koko Ioannina -ryhmä) sekä kaikki suomalaiset; Hurja Piruetti-ryhmä, me ketut sekä Christine Schildt ystävineen. Lipsos oli regatan ensimmäisen välietappikohde. Kääntyessämme kohti Lipsoksen satamaa samaan aikaan sinne saapuivat ensimmäiset purjeveneet. Oli se kaunista katseltavaa. Hieman myöhemmin saimme tervetuliaistarjoilua upeiden purjealusten laiturilla. Hotellimme *Afroditi* oli kävelymatkan päässä kauniin lahden rannalla. Hetken kuluttua koko kettulauma oli uimassa ihanan sinisessä ja lämpöisessä vedessä.

Iltajuhla alkoi Lipsoksen keskustassa kirjaston vieressä olevalla aukiolla. Nuoren pormestarin lyhyttä puhetta seurasi Ioannina-ryhmän esitys. Katsomossa huomasi tuulen kääntyneen pohjoiseen ja muuttuneen viileäksi. Illallinen tarjottiin sataman toisella puolella olevassa Taverna Lipsissä. Pitkät pöydät oli katettu ulos satamalaiturille, viileä tuuli tuntui pimenevässä illassa tosi kylmältä. Aluksi yksi tarjoilija yritti selvittää yksin, kunnes apuvoima

saapui paikalle. Pöytään tuodut ruoka-annokset olivat aina neljälle, ensin leipää, sitten souvilaki-salaattia, sen jälkeen lämmin halloumijuusto ja lopuksi lihapasta, jokaiselle oma. Taustamusiikkia soitti paikallinen ryhmä (viulu, bouzuki, hanuri, laulu). Ryhmä nuoria naisia Lipsoksesta esitti uudempaa perinnettänsä. Myöhemmin paikan täytti kansainvälinen joukko tanssijoita.

Seuraavana päivänä Pathmos Staria odotellessa katselimme purjeveneiden asettumista lähtöviivalle. Regatta jatkui kohti Aghatonisi -saarta ja sieltä torstaina kohti Lerosta ja Lakin satamaa. Purjeveneitä katsellessa syntyi ajatus järjestää ensi kesänä Kettupurjehdus, jos sopiva vuokrattava alus löytyy. Perässä liehuisi kyllä Suomen lippu, mutta ylös mastoon nostettaisiin ketunhäntä liehumaan. Kapteeniksi valittiin Jarmo Ratinen, miehistön jäseniksi ilmoittautui muutama purjehdusta harrastanut henkilö.

Kettuillallinen Taverna Alindassa

Koska torstaina olisi regatan päättäjaisjuhla, nautimme matkamme päätösillallisen keskiviikkoiltana. Leena sai hotellin omistaja Annan avustuksella varattua pitkän pöydän Alindassa sijaitsevasta tavernasta. Ilta oli räiskyvän iloinen ja ehkä hieman haikea matkan pään lähestyessä. Aluksi kohotimme maljat onnistuneelle matkalle. Leena kiitti matkan ideasta monta erilaista kutsumanimeä kantavaa Matti-Juhania (mm. Kultsu, Pulsi, Kari-Juhani Mattila), Saara Saarinen ojensi punaviinipullon. Sitten puhkesivat Pirkko Frank-Arkimies ja Sirkka Hautamäki laulamaan Leenalle kiitoslaulua *Kun kettu menee torille ja häntä heiluu näin* Täti Monikan sävelellä ja ojensivat hänelle kiitokseksi valkoviinipullon, jonka etiketissä on ketun kuva. Jarmo Ratisen jyrkävä olemus aloitti kreikankielisin sanoin ensin kiitokset Matti -Juhanille luovuttaen tälle nimetyn istumapaikan tuleviin olympialaisiin. Vuosilukua en muista. Leenaa hän kiitti lämpimän hauskasti ja luovutti loistavasti hoidetuista järjestelyistä kultamitalin sinivalkoisessa nauhassa kaulaan ripustettavaksi. Karila-Kultsu-Pulsi-Mattila kertoi Daphne -dokumentin värikkäistä tekovaiheista. Hän on erinomaisesti arkistoinut kaikki asiaa koskevat dokumentit. Esitys piti keskeyttää tavernan vieressä kulkevan tien vilkkaan liikenteen vuoksi. Hotellilla Hurja Piruetti oli valmistellut meille tanssiesityksen. Hienosti he olivat mahdollaneet hotellin sisäänkäynnin eteen tanssikonaisuuden, jota seurasi myös hotellin toiset asukkaat. Tanssin jälkeen siirryimme puiden katveeseen kuuntelemaan Karilan kesken jääneen kertomuksen loppuosan. Päätettiin, että myöhemmin syksyllä järjestetään tilaisuus, jossa katsomme kyseisen *Rakkaus veneeseen* – dokumentin ja Karila kertoo sen jännittävistä tekovaiheista. Mahdollisesti samassa tilaisuudessa katsotaan myös Pentti Riutun tekemä dokumentti *Kanalfolk*, ihmisistä Canal de Bourgognen varrelta. Filmi sai idean Schildtin kirjasta *Lycklig resa*. *Kanavakansaa* on tehty FST:lle ruotsiksi, löytyy suomenkielinen tekstitys.

Viimeinen päivä ja Göran Schildt regatan 2014 päätösjuhla

Viimeistä Lerospäivää torstaina ryhmämme vietti ulkoillen, uiden, valokuvatun, lounastaen ja tuliaisista ostellen Pantelissa, Lakissa ja Agia Marinassa. Sää oli täydellinen, samoin veden lämpötila.

Tutuksi käynyt bussi vei meidät illalla Leroksen Nautical Clubille Kouloukiin ohitse Lakin kaupungin. Sinne oli katettu pitkät pöydät ja naapuripöydissä istui purjeveneiden miehistöt ja tutut suomalaiset tanssityöt sekä Christine seurueineen. Ruoka haettiin pitkästä seisovasta pöydästä ja juotavaa tuotiin pöytiin taukoamatta. Daphne -kiertopalkinto jaettiin ensin oikeanlaista toisten huomioonottamista osoittaneelle venekunnalle. Palkinnon pysyvä säilytyspaikka on Leroksen Purjehdusseuran tiloissa, pienoismallin jalustaan kiinnitetään voittaneen venekunnan nimi. Palkintopokaaleja oli pöydällä runsaasti. Purjehduksen palkitsemissysteemi on kait sellainen, että jokainen venekunta saa jonkun palkinnon. Purjehtijoita oli Suomesta, Ruotsista, Norjasta, Sveitsistä, Ranskasta, USA:sta, Turkista ja Kreikasta. Tunnelma oli vapautunut ja välitön. Kaikilla oli hauskaa, varsinkin palkituilla venekunnilla. Seremoniat oli pitkät ja vasta aivan lopussa koko ajan läsnä ollut bändi pääsi soittamaan ja väki tanssimaan. Poistuessamme Christine kiitti meitä jokaista kädestä pitäen ja toivotti hyvää kotimatkaa.

Kohti kotia

Varhainen herätys ja lähtö kohti Leroksen pientä lentokenttää perjantaina. Ateenassa olimme sitten aamupäivällä. Koska matka jatkuisi vasta alkuillasta, matkatoimisto oli järjestänyt meille mahdollisuuden uida ja lounastaa 20 km päässä olevalla Vouliagmeni järvellä. Wikipedia kertoo, että se on keskiajalla maanjäristyksessä romahtanut luola, joka laajentui hyvin syväksi, kapeaksi ja suolaiseksi järveksi. Veden lämpötila on ympäri vuoden 24 astetta. Järven rannalle on rakennettu kylpylä. Siellä lepäsimme ja uimme lämpöisessä vedessä ja nautimme erinomaisen lounaan.

Bussissa kohti lentokenttää Leena jakoi jäsenille tehtäviä tarkoituksena järjestää mahd. pian kreikkalainen ilta ja vierailu Tammisaareen sitten, kun Christine Schildt on taas kotona.

Kreikkalaista iltaa järjestämään hän kutsui Annikki Kiehelän ja Saara Salosen.

Tammisaarenmatkan yhteyshenkilö on Matti-Juhani Karila, kuten myös elokuvakatseluillan sopiminen.

Ateenan lentokenttä alkoi jo käydä tutuksi, olimmehan vajaa viikko aikaisemmin odottaneet siellä Leroksen lentoa. Nyt olimme menossa ensin Frankfurtiin ja sieltä kohti Helsinkiä.

Koneenvaihdot sujuivat hyvin ja kone saapui Helsinki-Vantaalle aikataulun mukaisesti klo 1.45. Siitä sitten kettujoukko hajosi laukut saatuaan nopeasti sumuiseen Suomen yöhön ja kohti kotikolojaan.

Lopputekstit

Kiitokset onnistuneesta matkasta Leenalle, Matille, Arjalle, Paulille, Eevalle, Ristolle, Pentille, Tertulle, Kirstille, Matille, Pentille, Pirkolle, Sirkalle, Margarethalle, Sallille, Pirjolle, Kajlle, Saaralle, Maunulle, Sirkalle, Pirkolle, Jarmolle, Sinikalle, Annikille, Markulle, Anterolle, Riikalle, Kirstille, Matti-Juhanille.

Teksti ja kuvat Riitta Virtasalmi